

Janusz Lehmann

Problem konserwacji zespołu dział spiżowych z Muzeum Morskiego w Gdańsku

---

Ochrona Zabytków 23/1 (88), 60-61

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*PROBLEM KONSERWACJI
ZESPOŁU DZIAŁ SPIŻOWYCH
Z MUZEUM MORSKIEGO W GDAŃSKU*

*Wydobywanie z dna
morskiego spiżowych
dział okrętowych; obec-
nie w zbiorach Muzeum
Morskiego w Gdańsku
(fot. H. Kabat)*

W końcu października 1969 wydobyto w Zatoce Gdańskiej około 4 mile na północny wschód od Wisłoujścia, z głębokości ok. 118 m 11 dział z brązu, datowanych od 1568 do 1 ćwierci XVII w. Długość dział od 280 — 320 cm, waga każdego od ok. 1000 — 1200 kg. Na powierzchniach dział znajdują się herby i inskrypcje (6 w języku szwedzkim, 3 po polsku, 1 cyrylicą, 1 nieczytelna) przeważnie zachowane w stanie umożliwiającym ich odczytanie.

Wydobyty zespół dział przekazano Muzeum Morskiemu w Gdańsku. Poza podjęciem badań podwodnych sąsiedztwa wydobytych dział, poszukiwań źródłowych i archiwalnych mających na celu określenie historii zabytków, kierownictwo Muzeum Morskiego powołało zespół do określenia sposobu przeprowadzenia ich konserwacji. Pracami zespołu kierują dr Przemysław Smolarek — dyrektor Muzeum Morskiego w Gdańsku i inż. mgr Andrzej Kanwiszer — gł. konserwator Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Autor jest członkiem tego zespołu.

Zadania jakie postawił zespół odnośnie konserwacji dział są trudne i mają charakter pionierski w sensie metodycznym. Na skutek kilkusetletniego przebywania w wodzie morskiej brąz (spiż) dział uległ w znacznym stopniu korozji (na głębokości 4—15 mm na całych powierzchniach, a w niektórych miejscach przez całą grubość luf). Z uwagi na istniejące herby, inskrypcje i inne dekoracje, których metal został w większej części przetworzony w produkty korozji, konserwacja nie może się oprzeć na metodach stosowanych normalnie w technice, polegających na usunięciu skorodowanych części metalu i zabezpieczeniu metalu zachowanego przed dalszą korozją. Problem konserwacji komplikuje dodatkowo fakt, że produktami korozji są przeważnie chlorki miedzi — związki które na powietrzu podlegają dalszym przemianom, w wyniku których tworzą luźny, osypujący się proszek. Ich obecność powoduje dalszą korozję metalu oraz deformację i niszczenie zachowanych w zmineralizowanym stanie partii zabytków.

Opracowana koncepcja konserwacji biorąc za punkt wyjścia doświadczenia uzyskane w konserwacji tego typu zabytków metodami Rosenberga, Rathgena, Kreftinga, Plenderleitha, Gettensa i Organa przewiduje przetworzenie labilnych i aktywnych chlorków miedzi wchodzących w skład zmineralizowanego metalu dział w trwałe, pasywne i stabilne tlenki i zasadowe węglany miedzi, a następnie ich wysuszenie, utwardzenie i zabezpieczenie.

Prowadzona w ten sposób konserwacja winna umożliwić zachowanie cennych inskrypcji, herbów i dekoracji, które w przypadku konserwacji prowadzonej metodami tradycyjnie stosowanymi w technice musiałyby ulec zniszczeniu.

Janusz Lehmann

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA POŚWIĘCONA MUZEOM NA WOLNYM POWIETRZU

W dniach 25—27 września 1969 r. odbyła się w Sanoku ogólnopolska konferencja poświęcona muzeom na wolnym powietrzu, zorganizowana z okazji 25-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz 10-lecia Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków oraz Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku. Udział wzięło ok. 120 uczestników — reprezentantów wszystkich aktualnie działających lub będących w organizacji parków etnograficznych, licznych przedstawicieli terenowych i centralnych organów służby konserwatorskiej, pracowników muzealnych, konserwatorów-praktyków, przedstawicieli różnych instytucji naukowych z całego kraju. Wśród obecnych znalazła się również liczna grupa zagranicznych gości z Jugosławii, Rumunii, Słowacji, Węgier i ZSRR.

Otwarcia obrad dokonał Aleksander Rybicki, dyrektor Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, następnie przewodnictwo objął prof. dr Roman Reinfuss, przewodniczący Rady Naukowej Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku.